

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УКРАЇНИ

СИЛАБУС

з дисципліни «ОСНОВИ ДИРИГУВАННЯ»

Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень	Курс	I-II
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	1-4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	4
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Аудиторних годин	64
Освітньо-професійна програма	Оркестрова майстерність	Лекції	-
		Семінари	-
		Практичні	-
		Індивідуальні	64
		Самостійна робота	56
Статус	Обов'язкова	Семестровий контроль	Екзамени: 1,2,3,4

Інформація про викладачів

ПІБ, посада	Голяка Геннадій Петрович, доцент
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Holiaka.pdf
e-mail	byan.gena@gmail.com

ПІБ, посада	Дяченко Юрій Станіславович, доцент
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Dyachenko%20(1).pdf

e-mail	yuriyd_@ukr.net
---------------	--

ПБ, посада	Юрченко Ольга Петрівна, старший викладач
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Yurchenko.pdf
e-mail	yurchenkocimb@ukr.net

ПБ, посада	Кужба Михайло Дмитрович, викладач
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Kuzhba.pdf
e-mail	kuzhba@ukr.net

ПБ, посада	Литвищенко Олександр Володимирович, викладач
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Litvischenko.pdf
e-mail	sasha.litwish128@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Силабус навчальної дисципліни «Основи диригування» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Оркестрова майстерність». Силабус укладено відповідно до вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи організації навчання. Силабус визначає обсяг знань здобувачів вищої освіти, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи диригування», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання результатів навчання.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування комплексу професійних компетентностей на ґрунті широкого кола теоретичних знань і практичних умінь, що здобувач отримав під час освітнього процесу, оволодіння базовими прийомами диригентської техніки та основами методики аналітичної роботи з партитурою. У разі вдалого проходження конкурсного відбору, здобувач вищої освіти отримує право вивчати дисципліну «Диригування» із наданням відповідної кваліфікації – «Диригент оркестру народних інструментів».

У результаті опанування дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- основні положення диригентської постановки;
- структуру диригентського жесту;
- способи тактування схем від 1-но – до 12-ти дольних;
- функції рук;

- види диригентських позицій та особливості застосування диригентського плану;
- базові прийоми передачі в диригентському жесті динамічних нюансів та їх раптових змін;
- прийоми встановлення та зміни темпу;
- види ауфтактів та фермат;
- способи тактування пауз;
- основні положення щодо вибору схем тактування та їх зміни;
- поетапний план роботи диригента над музичним твором;
- склад оркестру народних інструментів (стрій, діапазон, перелік транспонуючих інструментів), розташування інструментів та оркестрових груп у партитурі;
- склад симфонічного оркестру (стрій, діапазон, перелік транспонуючих інструментів), розташування інструментів та оркестрових груп в партитурі;
- базові положення роботи з солістом;
- основні етапи історії становлення диригентської професії;
- особливості застосування диригентської палички.

уміти:

- правильно визначати схеми тактування в запропонованих музичних творах;
- тактувати схеми від 1-но – до 12-ти дольних у різних темпах та видах артикуляції;
- виконувати будь-які види ауфтактів;
- відтворювати в диригентському жесті зміни темпу, динамічних нюансів;
- ставити та знімати всі види фермат;
- раціонально користуватися диригентськими позиціями;
- відраховувати та відкладати паузи;
- диригувати твори програми напам'ять;
- за допомогою диригентської аплікатури передати межі структурних складових музичної форми твору;
- зрозуміло та доречно здійснювати покази вступів окремим інструментам та оркестровим групам уявного оркестру, зважаючи на теситуру звучання та тембральні особливості;
- швидко орієнтуватися в партитурах для оркестру народних інструментів та симфонічного оркестру;
- зіграти на фортепіано партії транспонуючих інструментів з партитури.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування загальних компетентностей:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

спеціальних (фахових) компетентностей:

СК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності теорії та практики музичного мистецтва.

СК5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення в теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання в практичній діяльності.

СК8. Здатність здійснювати диригентську діяльність.

СК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК17. Здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на досягнення **програмних результатів навчання:**

ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.

ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого/хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

ПРН4. Аналізувати музичні твори з визначенням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН8. Демонструвати музично-аналітичні навички під час створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання щодо особливостей музичних стилів різних епох.

Перелік тем

Тема 1. Диригентська постановка.

Тема 2. Подолання м'язової напруги.

Тема 3. Аналіз диригентської аплікатури.

Тема 4. Вправи на покращення техніки диригування.

Тема 5. Розвиток техніки диригування.

Тема 6. Опанування тактування складних і мішаних розмірів такту.

Тема 7. Розвиток пам'яті диригента.

Тема 8. Напрацювання незалежності рухів.

Тема 9. Удосконалення основних елементів диригентської техніки.

Тема 10. Відтворення динаміки в диригентському жесті.

Тема 11. Робота над фразуванням.

Тема 12. Зв'язком мануальних рухів із формоутворенням.

Тема 13. Показ метро-ритмічних малюнків.

Тема 14. Застосування пасивного жесту.

Тема 15. Відтворення агогіки в диригентському жесті.

Тема 16. Робота над оркестровим акомпанементом.

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття з концертмейстерами та самостійна робота. Відвідання концертів, майстер класів, перегляд відеоматеріалів з мережі інтернет, знайомство з виконавськими конкурсами диригентів світу. Аналіз виконавських інтерпретацій видатних диригентів.

Навчальні ресурси

Навчання проводиться в аудиторіях ХНУМ імені І. П. Котляревського та за допомогою платформ Zoom, Google-meet. Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Messenger тощо.

Система оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS.

Кількість балів	Національна шкала	ECTS шкала
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно	FX
1–34	Незадовільно	F

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

90–100–А– відмінно. Відмінне артистичне виконання, вдала інтерпретація, бездоганне знання партитури, гнучкість та вміння слухати виконавців, різноманітний технічний арсенал, відмінні анотації.

82–89–В– добре. Виконання вище середнього рівня, вдала інтерпретація, добре знання партитури, дещо обмежений технічний арсенал, добрі анотації.

75–81–С– добре. У цілому правильне виконання з певною кількістю недоліків, недостатня виразність диригентської техніки, дещо обмежене емоційне наповнення, суттєві помилки в анотаціях.

64–74–D– задовільно. Зміст музики відтворений недостатньо, є суттєві недоліки в інтерпретації, технічний арсенал обмежений, артистизм відсутній, анотації містять значну кількість недоліків.

60–63–Е– задовільно. Виконання всіх компонентів оцінювання відповідає лише мінімально допустимим критеріям.

35–59–FX– незадовільно (з можливістю повторного складання). Потрібне додаткове опрацювання курсу дисципліни перед тим, як перескладати.

1–34–F– незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни). Необхідна ґрунтовна подальша робота, обов'язковий повторний курс.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися здобувачам освіти з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів освіти у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, мистецьких конкурсах та фестивалях, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика викладання дисципліни відповідає вимогам «Положення ХНУМ імені І.П. Котляревського про академічну доброчесність» та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського».

Рекомендовані джерела

1. Макаренко Г. Творчість диригента: естетична цінність гармонії / Герман Макаренко // Київське музикознавство : зб. ст. / Нац. муз. акад. України імені П. І. Чайковського [та ін.]. Київ: 2007. Вип. 23. Культурологія та мистецтвознавство. С. 160–170.
2. Мурза С. Диригентський жест як інструментально-виконавський феномен : компаративно-технологічний підхід : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства : 17.00.03 – Муз. мистецтво; Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2021. 19 с.
3. Мурза С. Диригентський жест як об'єкт семіотичного аналізу // Наук. вісн. / Одеська держ. муз. акад. імені А. В. Нежданової. Одеса, 2019. Вип. 29, кн. 1 : Музичне мистецтво і культура. С. 42–51.
4. Рожок В. І. Історія українського диригентського виконавства: творчість Стефана Турчака : до 100-річчя Нац. муз. акад. ім. П. І. Чайковського : навч. посіб. Київ: НМАУ, 2013. 302 с.
5. Ракочі В. Еволюція інструментального соло як відображення розвитку симфонічного оркестру кінця XVIII-початку ХХ століть : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 – Муз. мистецтво; Нац. муз. акад. ім. П. І. Чайковського. Київ, 2016. 18 с.
6. Стрілець А. Формування оригінального репертуару для оркестру народних інструментів ХНУМ імені І.П. Котляревського як історична місія Харківських композиторів (1950–1960) // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст / Харківський нац. ун-т мистецтв імені І.П. Котляревського. Харків: ХНУМ, 2021. Вип. 60. С. 216–238.
7. Стрілець А. М. Теоретичні засади виховання диригента оркестру народних інструментів // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харківський нац. ун-т мистецтв імені І.П.Котляревського; ред.-упоряд. Ю. Величко, Л. Русакова. Харків: ХНУМ, 2021. Вип. 61. С. 26–49.

Рекомендований репертуар

Оригінальні твори для оркестру народних інструментів

1. Алексеев Б. – «Жартівлива».
2. Борисов В. – «Українська сюїта».
3. Василенко С. – «Святкова увертюра».
4. Гайдено А. – «Весняні ігрища», «Українські перегуки», сюїта «Майоліки», «Serduzkova biesiada», концертна п'єса «На святі Вербунк».
5. Домніченко К. – «Фантазія» на тему української народної пісні «Взяв би я бандуру», «Український танок».
6. Клебанов Д. – «Жартівлива».
7. Міхеєв Б. – «Хоровод», «Ліричний вальс».
8. Мясков К. – «Український танок», «Белоруський танок».

9. Подгорний В. – обробка української народної пісні «Ой, чий то кінь стоїть».
10. Стеблянко О. – «Скерцо».
11. Стрілець А. «Хоровод-примара».
12. Стецюн М. – «Калинонька», «Елегія пам'яті Г. Хоткевича».
13. Холмінов О. – «Думка», сюїти № 1 та № 2, «Привітальна увертюра».
14. Чайкін М. – «Гуцульський танок».
15. Шамо І. – «Веснянка» з «Української сюїти».

Оперно-симфонічні та камерні твори

1. Барток Б. – «Дивертисмент для струнного оркестру».
2. Бах Й. С. – «Бранденбурзькі концерти».
3. Бетховен Л. – симфонії № 1, № 2 (частини).
4. Брамс Й. – «Угорські танці» № 1, № 3, № 5, № 6.
5. Вівальді А. – «Пори року» (частини).
6. Гайдн Й. – симфонія № 45, «Паризьські симфонії», «Лондонські симфонії» (частини).
7. Гендель Г. – concerti grossi (за бажанням).
8. Гріг Е. – «Норвезькі танці», сюїти «Пер Гюнт» № 1 та № 2 (частини).
9. Гулак С.-Артемівський – Вступ та сцени з опери «Запорожець за Дунаєм».
10. Дебюссі К. – Ноктюрни: «Облака», «Празнества», «Сирени».
11. Калінніков В. – симфонії № 1, № 2 (частини).
12. Леонтович М. – обробки народних пісень «За городом качки пливуть», «Щедрик», «Дударик».
13. Лисенко М. – Увертюра до опери «Наталка Полтавка», «Українська рапсодія».
14. Майборода Г. – «Гуцульська рапсодія».
15. Моцарт В. – «Маленька нічна серенада», симфонії №№ 35, 40, 41, увертюри до опер: «Ідомей», «Весілля Фігаро», «Дон Жуан», «Викрадення з сералю».
16. Ніщинський П. – «Вечорниці» – вступ та хор «Закувала та сива зозуля».
17. Россіні Дж. – Увертюри до опер «Севільський цирульник», «Сорока-злодійка».
18. Штраус Й. – вальси, польки.
19. Шуберт Ф. – симфонії №№ 1, 2, 3, 4, 5 (частини).